

Pigułka wiedzy – Nastawienia komunikacyjne

Materiały dla prowadzącego zajęcia

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SENSE

W literaturze pedagogicznej można spotkać próby kategoryzacji **trudnych postaw rodziców wobec nauczycieli**. Przykładem może być podział postaw określonych jako:

- **Rodzic agresywny**
- **Rodzic zaprzeczający**
- **Rodzic nieobecny**

Irena Dzierzgowska wskazywała, że są to **najpopularniejsze** negatywne postawy rodziców wobec nauczycieli.

Łukasik, J. (2011). Rodzice w szkole - strategia rozmowy. *Psychologia w Szkole*. 1/2011, 17-24

Dzierzgowska, I. (2001). *Rodzice w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców*. Warszawa: CODN

Rodzic agresywny

- nie radzi sobie ze sobą (kryzys rodzinny) lub z dzieckiem
- roszczeniowy w stosunku do szkoły
- nie potrafi rozwiązywać konfliktów
- ma ogromny lęk przed porażką (obawia się, że nauczyciel się dowie, że jest złym rodzicem)
- nauczyciel i szkoła wzbudzają w nim negatywne uczucia: zarzuca nauczycielowi, że „wzywa go do szkoły, kiedy on nie ma czasu, bo musi pracować”, „zakłóca mu życie i zabiera czas, a to szkoła ma problem a nie on, to szkoła sobie nie radzi” itp.

Uwaga: W czasie rozmowy należy :

- docenić rodzica, że przyszedł
- pozwolić mu się wygadać
- nie atakować i nie wypytywać co już zrobił dla dziecka
- wskazać mocne strony dziecka,
- pokazać co szkoła zrobiła dla dziecka (podjęte działania)
- koncentrować rozmowę na najwyższym dobru dziecka teraz i w przyszłości (stąd nasz niepokój i prośba do rodzica o spotkanie)

Rodzic zaprzeczający

- „ślepo” kocha swoje dziecko (często są to rodzice jedynaków)
- jest wobec niego bezkrytyczny
- broni je w sytuacjach trudnych (np. kiedy ktoś o coś je oskarża lub żąda wykonania jakiegoś zadania)
- wyręcza we wszystkich czynnościach
- nie widzi problemów dziecka
- nie zna swojego dziecka
- boi się konfliktów.

Uwaga: W czasie rozmowy należy:

- docenić dziecko
- nie zaprzeczać temu co mówi rodzic (rodzic boi się, że będzie oceniany, jako rodzic)
- przedstawiać fakty i konkrety (zachowań i zdarzeń z udziałem dziecka) z którymi nie da się dyskutować i zaprzeczać im
- przekazać trochę fachowej wiedzy w przystępny sposób (jak mądrze kochać dziecko, zasady i konsekwencje w wychowaniu)
- podkreślać, że zależy nam na dziecku i jego przyszłości.

Rodzic nieobecny

- rodzic, którego nie możemy spotkać w szkole, gdyż w gruncie rzeczy dziecko go nie interesuje
- unika dziecka, jego problemów oraz unika szkoły (ta mogłaby od niego oczekiwać zainteresowania się dzieckiem, czego on nie chce, nie ma takiej potrzeby)
- dziecko jest „wolne tak jak rodzic”, więc nie ma potrzeby ingerować w życie dziecka, skoro już jest na świecie, to niech samo sobie radzi.

Uwaga: W czasie rozmowy należy:

- najpierw należy nawiązać jakikolwiek kontakt z rodzicem, co nie jest prostym zadaniem (może się zdarzyć, że go sami nie osiągniemy i będzie musiał nas wesprzeć w tym np. pedagog szkolny)
- jeśli rodzic pojawi się w szkole – docenić, że przyszedł, przekazać pozytywną informację o dziecku
- dalej prowadzić rozmowę zachęcając do kontaktu

Dlaczego nastawienia komunikacyjne?

O tym opowiedz!

Opisywanie postaw, jak powyżej ma dwie strony:

1. Po pierwsze, jest użyteczne i pozwala na szybkie rozpoznanie zachowania rodzica i dopasowanie strategii komunikacyjnych.
2. Niestety druga strona, to problem **etykietowania**. Określenie postawy rodzica jako np. *rodzic agresywny*, czy *rodzic nieobecny* powoduje, że nauczyciel nastawia się i spodziewa się po rodzicu formy komunikacji zgodnej z nadaną etykietką.

Określenie *rodzic agresywny* może bardzo łatwo stać się synonimem określenia *rodzic zły, kłopotliwy* itp. W takim przypadku może pojawić się realne niebezpieczeństwo niewłaściwego interpretowania wszelkich zachowań i intencji rodzica - zgodnie z etykietą, ale nietrafnie. To z kolei może prowadzić do powstania mechanizmu zwanego samospełniającą się przepowiednią.

Samospełniająca się przepowiednia

O tym opowiedz!

Samospełniająca się przepowiednia

(ang. *self-fulfilling prophecy*) to zjawisko psychologiczne i społeczne, w którym oczekiwania wobec jakiejś osoby, sytuacji lub zdarzenia wpływają na nasze działania w taki sposób, że te oczekiwania faktycznie się spełniają.

Jeśli ktoś uważa, że nowo poznana osoba jest nieprzyjazna, może być wobec niej chłodny lub nieufny, co wywoła odpowiedź w postaci podobnego zachowania z drugiej strony.

Samospełniająca się przepowiednia podkreśla, jak wielką rolę odgrywają *nasze przekonania i oczekiwania* w kształtowaniu rzeczywistości społecznej. Zjawisko to pokazuje, że stereotypy, uprzedzenia czy postawy mogą wpływać nie tylko na to, jak postrzegamy innych, ale także na to, jak zachowują się oni w odpowiedzi na **nasze** działania. W edukacji, relacjach międzyludzkich czy pracy zawodowej świadomość tego mechanizmu może pomóc w unikaniu negatywnych konsekwencji wynikających z błędnych założeń.

Nastawienia komunikacyjne

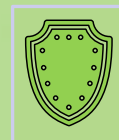
O tym opowiedz!

By uniknąć pułapki etykietowania, proponujemy używanie terminu ***Nastawienie komunikacyjne***.

Chodzi o dostrzeżenie aktualnego sposobu komunikowania się rodzica, i reagowania na ten sposób. ***Nastawienie komunikacyjne nie etykietuje*** człowieka, ale określa jego zachowanie tu i teraz.

Na potrzeby naszego kursu możemy wyróżnić cztery typy nastawień komunikacyjnych rodzica w czasie spotkania z nauczycielem:

NASTAWIENIE DEFENSYWNE

NASTAWIENIE OFENSYWNE

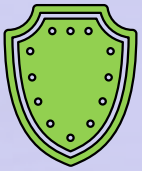

NASTAWIENIE WSPÓŁPRACUJĄCE

NASTAWIENIE BIERNE

Nastawienie defensywne

O tym opowiedz!

Nastawienie defensywne

- Charakterystyka:
Rodzic czuje się zagrożony lub krytykowany, co może prowadzić do obronnych reakcji.

Przykładowe zachowania:

- Obronność: „Moje dziecko na pewno nie zrobiło nic złego.”
- Wchodzenie w szczegóły, by uniknąć odpowiedzialności: „To nie jego wina, bo nie było jasno powiedziane, co ma zrobić.”

Możliwe przyczyny:

- Negatywne doświadczenia z wcześniejszymi rozmowami.
- Obawa o ocenę swoich kompetencji jako rodzica.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Stosowanie faktów i unikanie oceny.
- Budowanie zaufania poprzez empatyczne słuchanie.
- Zapewnienie, że celem rozmowy jest wspólne wsparcie dziecka

Nastawienie ofensywne

O tym opowiedz!

Nastawienie ofensywne

- Charakterystyka:
Rodzic przejawia złość, złość frustracyjną lub krytykę wobec nauczyciela lub szkoły.

Przykładowe zachowania:

- Krytyka nauczyciela: „To wina szkoły, że moje dziecko sobie nie radzi.”
- Przerywanie rozmowy lub podnoszenie głosu.

Możliwe przyczyny:

- Silne emocje wynikające z problemów dziecka.
- Brak zrozumienia sytuacji lub poczucie niesprawiedliwości.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Zachowanie spokoju i profesjonalizmu.
- Możliwość wyrażenia emocji: „Rozumiem, że ta sytuacja jest dla Państwa trudna.”
- Kierowanie na wspólne rozwiązania: „Jak możemy razem pomóc dziecku?”

Nastawienie współpracujące

O tym opowiedz!

Nastawienie współpracujące

- Charakterystyka:
Rodzic jest otwarty na rozmowę i zainteresowany wspólnym rozwiązaniem problemów.

Przykładowe zachowania:

- Zadawanie pytań o sposób wsparcia dziecka.
- Propozycje współpracy: „Co możemy zrobić w domu, żeby pomóc?”

Możliwe przyczyny:

- Zaufanie do nauczyciela i szkoły.
- Chęć aktywnego udziału w edukacji dziecka.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Docenienie zaangażowania rodzica.
- Konkretnie wskazówki i jasne ustalenia: „Możemy razem pracować nad regularnym monitorowaniem postępów.”

Nastawienie bierne

O tym opowiedz!

Nastawienie bierne

- Charakterystyka:
Rodzic wydaje się niezainteresowany rozmową i jej wynikami.

Przykładowe zachowania:

- Bierne słuchanie bez zaangażowania.
- Brak chęci podejmowania działań: „Nie wiem, czy coś tu da się zrobić.”

Możliwe przyczyny:

- Przekonanie, że problemy dziecka są wyłącznie odpowiedzialnością szkoły.
- Brak wiedzy o tym, jak pomóc dziecku.

Sposób reagowania nauczyciela:

- Wyjaśnienie, dlaczego współpraca jest ważna dla dziecka.
- Propozycje prostych działań, które rodzic może podjąć.

Każde nastawienie komunikacyjne rodzica wymaga **indywidualnego podejścia** nauczyciela. Kluczowe kroki:

Zachowanie
spokoju

Rodzic ma swój punkt
widzenia.

Profesjonalne
podejście do
rozmowy

Zaplanuj rozmowę,
pamiętaj o formułowaniu
konstruktywnych
komunikatów (patrz **FUKO**)

Aktywnie
słuchaj

Spróbuj zrozumieć punkt
widzenia rodzica. **Dostosuj**
styl rozmowy do emocji i
potrzeb rodzica.

Skupienie rozmowy na
wspólnym celu –
wspieraniu dziecka

Dąż do wytworzenia
nastawienia
współpracującego: razem
przeciwko problemowi.

**W kartach
pracy**

1. Sprawdź czy osoby uczące się wiedzą dlaczego używamy określenia nastawienie komunikacyjne.
2. Sprawdź czy osoby uczące się znają rodzaje nastawień i wiedzą jak na nie zareagować.

**W symulacji
VR**

1. Sprawdź czy osoby uczące się umieją rozpoznać nastawienia komunikacyjne rodziców
2. Sprawdź czy osoby uczące się umieją zareagować odpowiednio do nastawienia komunikacyjnego rodzica